

ואין לאסור את הטבילה הזו בתרומה, שמא יעשו כן עמי הארץ, ולא יזהרו לעשות באופן המטהר, וכשיטבלו כליהם הטמאים לא יטהרו, וכשחברים ישאלו מהם כלים, [כדרך שרגילים לשאול מהם, כמו שיתבאר בעזה"י], והם אומרים שהטבילים, וטהורים הם, ישתמשו בהם חברים טהרות, ואינם יודעים שבאמת הם טמאים. והטעם שאין לחוש לכך, כי כל השואל כלי מעם הארץ, מחזיקו בחזקת טמא, וצריך להטבילו, ואין לחוש שיטעה להשתמש בו טהרות בלא טבילה.

מקבלים קדשים מעמי הארץ מפני חשש איבה

נתבאר, שהסיבה שמקבלים קדשים מעמי הארץ, כדי שלא נבוא לידי איבה. ואמרו, שזו היא דעת רבי יוסי שאמר, מפני מה הכל נאמנים על טהרת יין ושמן כל ימות השנה, ומקבלים מעמי הארץ יין לנסכים ושמן למנחות,¹ כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו [בשעת איסור הבמות, ומקטיר לשמים], ושורף פרה אדומה לעצמו.

מקבלים עדות מעמי הארץ מפני חשש איבה

נתבאר, שלדעת רבי יוסי, מקבלים קדשים מעמי הארץ משום איבה. ואמר רב פפא, שכמו כן, מה שאנו מקבלים בזמן הזה עדות מעמי הארץ, הוא כדעת רבי יוסי, שאם לא נקבל מהם, יש לחוש לאיבה. וזה שלא כדעת חכמים במסכת פסחים, שאין מקבלים עדות מעמי הארץ.

הצלה מטומאת מת על ידי כלי חרס

כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו, ולפיכך, אם היה כלי חרס סגור [=צמיד פתיל] באוהל המת, אינו מקבל טומאה, ומציל על מה שבתוכו. והוא הדין אם היה המת בבית, וטהרות בעליה שעל גבי הבית, ויש ארובה [=חלון בתקרה] בין הבית לעליה, ונתנו שם את כלי החרס כשגבו כלפי הטומאה, הרי זה חוצץ מפני הטומאה, ומציל כל מה שבעליה.

כן הוא דין התורה, וכן דעת בית הלל להלכה ולמעשה.

ובית שמאי אומרים, שאין כלי חרס מציל אלא כלי חרס, ועל אוכלים ומשקים שבתוכו או בעליה, אבל על שאר כלים שבעליה אינו מציל, והם טמאים טומאת מת.

וביארנו בית שמאי טעמם, שכלי חרס זה, מאחר שהוא ביד עם הארץ, הרי הוא בחזקת טמא, שכבר נטמא ביד עם הארץ מתוכו, ואם כן, מאחר שהוא טמא, מעיקר הדין אינו מציל כלל, לא על מה שבתוכו, ולא על מה שבעליה, שכלי טמא אינו חוצץ מפני הטומאה.

ומה שאמרו, שהוא מציל על האוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס, כי דברים אלו אין חברים מקבלים ממנו, שהם מחזיקים את כל אשר לו טמא, ואינם יכולים לטהרם, שאין טהרה לאוכל ולמשקה ולכלי חרס, ומאחר שלא ישתמש בהם אלא עם הארץ, המחזיק עצמו טהור, ולא ישמע לנו לומר לו, ששלו טמא, כי אין להם טהרה, מניחים אותו כמו שהוא סבור.

אבל שאר כלים שלו, שיכולים לטהרם, שואלים ממנו, ומטבילים אותם. אלא

לדעת רבי אילא, שטעם הדין הזה הוא משום שהכלי הפנימי מכביד על החיצון, ועל ידי זה, במקום נגיעת הכלים זה בזה, המים אינם נכנסים, ויש חציצה. אם כן דין זה שווה בכל הכלים ואפילו היה הכלי החיצון של או גרגותני [=סל גדול מאד, שבו מסננים היין בעת הבציר, שנותנים אותו תחת קילוח הגת, והיין מסתנן בו ויורד לבור], אין מטבילים כלי אחר בתוכו, כי בכל אופן במקום הנגיעה של הכלי הפנימי בסל החיצון יש חציצה. וכן דעת אבא שואל בברייתא.

אבל לדעת רבא, שהסיבה לכך שתקנו, שלקדשים לא תועיל טבילת כלי בתוך כלי, שמא יבוא להטביל בכלי שפיו צר משפופרת הנוד, כל זה בכלים שפעמים פיהם צר בשיעור כזה, אבל סל וגרגותני, שלעולם לא יהא פיהם צר, לא גזרו עליהם, ומטביל בהם כלים אף לקדשים. וכן דעת תנא קמא בברייתא.

מקווה שחילקו בסל וגרגותני

מקווה שחילקו בסל או גרגותני, באופן שבכל חלק אין ארבעים סאה, אף על פי שהמים עוברים מכאן לכאן דרך הנקבים, אין להחשיב את שני החלקים כמקווה אחד שלם, שהרי כל הארץ חלולה, והמים מחלחלים בה, ובכל זאת אין מצרפים מים משני מקומות להיות מקווה כשר, עד שיהיו ארבעים סאה במקום אחד.

הטעם שהטבילת כלי בתוך כלי מטהרת לתרומה

נתבאר, שהמטביל כלי בתוך כלי במקווה, לצורך קדשים, לא עלתה לו טבילה, או משום חציצה, או משום גזרה שמא יטביל בכלי שפיו צר משפופרת הנוד.

וכמו כן נתבאר, שדווקא לצורך קדשים אין טבילת כלי בכלי במקווה מועילה, אבל לצורך תרומה היא מועילה.

ואמרו, שהטעם לכך הוא, כי אין אנו מתקנים תקנות אלו אלא לחברים הנשמעים לנו, ואצלם אין לחוש לשום תקלה בטבילת כלי בתוך כלי, שכן יודעים הם שיעור עירוב מקוואות, ולא יבואו להטביל בכלי שפיו צר משפופרת הנוד, וכמו כן יודעים להיזהר מחציצה, ואם יכביד הכלי הפנימי על החיצון, יגביהו אותו.

ואף שכמו כן, מהטעמים הללו אין לחוש שתצא תקלה בטבילת כלי בתוך כלי לצורך קדשים, גזרו חכמים על הטבילה לצורך קדשים, כי חששו, שאם יטבילו חברים כלי בתוך כלי, יראו זאת עמי הארץ, ויעשו כמותם, והם לא ידעו להיזהר מחציצה, ומטבילה בכלי שפיו צר משפופרת הנוד, ויבואו להטביל באופן שאינו מטהר.

וזה טעם החילוק בין תרומה לקדשים. שכן קדשים, על כרחנו אנו מקבלים מעמי הארץ, שלא תהא איבה, ואם כן צריכים אנו להשתדל, שלא יעשו באופן שאינו מטהר, ולכן גזרו, שלא יטבילו חברים באופן כזה, שילמדו ממנו עמי הארץ לעשות שלא כדין. אבל תרומה, אין אנו מקבלים מעמי הארץ,² ואין בכך איבה, כי יתנו לכהנים עמי הארץ כמותם, ואם כן, אין לחוש אם נעשה באופן כזה, שילמדו ממנו עמי הארץ לעשות שלא כדין.³

¹ אלא בשעת הגיתות והבדים, שהכל מטהרים את כליהם על פי חכמים. [רש"י].

² וילייע בדבר הלא אסור לטמא תרומה ואם כן יש לנו להשתדל שלא לעשות מעשה שעל ידו יטמא עם הארץ תרומתו אף שאין אנו מקבלים ממנו. וילייע בדבר.

³ כדתן במתניתין בדף כ"ד חומר בתרומה, שביהודה נאמנים על טהרת יין ושמן. [רש"י].